

Nowe wyzwania integracji zawodowej: dostosowanie kompetencji obywateli Ukrainy do realiów polskiego rynku pracy

New challenges of professional integration: Matching the competences of Ukrainian citizens to the realities of the Polish labour market

Key words: Ukrainian citizens, migration, labor market, professional adaptation.

Abstract: The article analyzes the influx of Ukrainians into the labor market of the host country and their employment opportunities and limitations in the context of the needs of the Polish labor market. It is devoted to examining the new challenges of professional integration of Ukrainian citizens, particularly the adaptation of their competencies to the realities of the Polish labor market. The significant potential of the human capital of Ukrainian migrants and its impact on Poland's economy is presented. The article discusses factors facilitating integration – geographical and cultural proximity, public support, a high level of education, and temporary protection status – as well as barriers, including difficulties in diploma recognition, language problems, the absence of qualification verification systems, and childcare responsibilities. Despite labor shortages, especially in low- and medium-skilled sectors, the potential of Ukrainian refugees remains underutilized. The article highlights the need for systemic solutions that better align labor market demands with migrant capabilities.

Słowa kluczowe: obywatele Ukrainy, migracje, rynek pracy, adaptacja zawodowa.

Streszczenie: W artykule przedmiotem analizy jest napływ Ukraińców na rynek pracy kraju przyjmującego oraz ich szanse i ograniczenia w zatrudnieniu w kontekście potrzeb polskiego rynku pracy. Artykuł poświęcony jest analizie nowych wyzwań integracji zawodowej obywateli Ukrainy w kontekście dostosowania ich kompetencji do realiów polskiego rynku pracy. Przedstawiono istotny potencjał kapitału ludzkiego ukraińskich migrantów oraz jego wpływ na gospodarkę Polski. Omówiono czynniki sprzyjające integracji – bliskość geograficzna i kulturowa, społeczne poparcie, wysoki poziom wykształcenia oraz status ochrony czasowej – jak również bariery: trudności w uznawaniu dyplomów, problemy językowe, brak systemów potwierdzania kwalifikacji, konieczność opieki nad dziećmi. Pomimo niedoboru siły roboczej, zwłaszcza w sektorze nisko- i średniokwalifikowanym, potencjał uchodźców z Ukrainy nie jest w pełni wykorzystywany. Artykuł podkreśla potrzebę systemowych rozwiązań, które lepiej dopasują potrzeby rynku pracy do możliwości migrantów.

Metodologiczną podstawę badania stanowią międzynarodowe raporty, dane statystyczne oraz analizy opracowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), Międzynarodową Organizację do Spraw Migracji (IOM), Służbę Migracyjną Ukrainy, Państwową Służbę Statystyki Ukrainy, a także dane statystyczne polskich i ukraińskich służb granicznych oraz polskich i ukraińskich ośrodków badań socjologicznych.

Wprowadzenie

Polska, ze względu na bliskość geograficzną, historyczne więzi oraz solidarność społeczną, stała się jednym z głównych krajów przyjmujących uchodźców wojennych z Ukrainy. Według szacunków miliony obywateli Ukrainy znalazły schronienie w Polsce, co w krótkim czasie doprowadziło do konieczności opracowania skutecznych strategii integracyjnych, zarówno w wymiarze społecznym, jak i zawodowym.

Jednym z kluczowych aspektów procesu integracji jest aktywizacja zawodowa uchodźców oraz ich trwałe włączenie w struktury rynku pracy. Pomimo licznych działań legislacyjnych i organizacyjnych, mających na celu ułatwienie dostępu do zatrudnienia, obywatele Ukrainy wciąż napotykają na wiele trudności. Jak wspominaliśmy w naszych publikacjach, problemy związane z uznawaniem kwalifikacji, barierami językowymi, niekompatybilnością doświadczenia zawodowego z wymaganiami lokalnego rynku oraz obowiązki opiekuńcze uniemożliwiają wielu z nich znalezienie pracy zgodnej z ich wykształceniem i umiejętnościami (Lukianova, 2023).

Szybka i skuteczna integracja na rynku pracy ma znaczenie zarówno dla społeczności państwa przyjmującego, jak i osób uciekających przed wojną, dla których taka integracja oznacza możliwość odbudowy swojego życia i dalszego rozwoju umiejętności. Sytuacja taka jest korzystna z punktu widzenia osób zainteresowanych, jak również całej Unii Europejskiej (Komunikat komisji, s. 1). W tym sensie należy odwołać się do wyników opracowania Narodowego Banku Ukrainy (Туча, Співак, Бондаренко, 2022, s. 2), z którego wynika, że napływ siły roboczej i wydatki migrantów ukraińskich za granicą są czynnikami pozytywnymi dla gospodarek krajów przyjmujących, mimo iż wzrost ich liczby stwarza szereg wyzwań, w tym dla finansów publicznych. Jednocześnie prognozy przewidują, iż efekt fiskalny netto dla Europy w dłuższej perspektywie będzie pozytywny, ponieważ Ukraińcy aktywnie integrują się z europejskim rynkiem pracy, włączając się w rozwój państwa przyjmującego m.in. poprzez płacenie podatków.

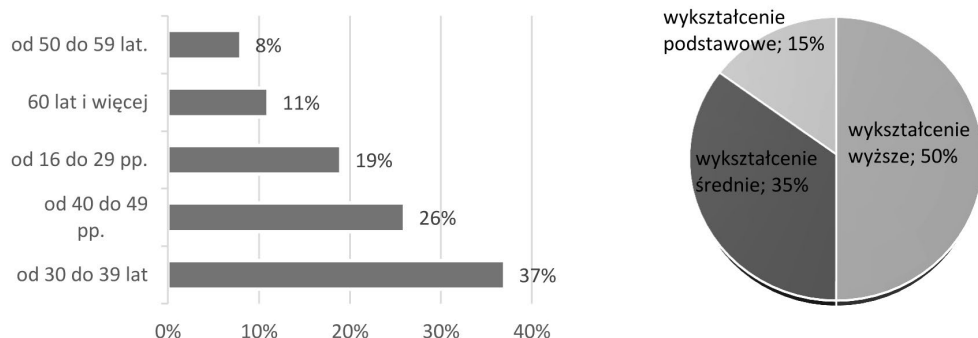
W kontekście pogłębiającego się niedoboru siły roboczej w Polsce, zwłaszcza w sektorze prac nisko- i średniokwalifikowanych, istotne staje się lepsze wykorzystanie potencjału ukraińskich migrantów. Niniejszy artykuł ma na celu analizę aktualnych wyzwań związanych z integracją zawodową obywateli Ukrainy oraz ocenę stopnia dopasowania ich kompetencji do potrzeb polskiego rynku pracy. W oparciu

o dostępne dane statystyczne, raporty międzynarodowe oraz analizy socjologiczne, autorka przedstawia kluczowe bariery i możliwości, formułując rekomendacje dotyczące przyszłych działań integracyjnych.

Sylwetka uchodźcy z Ukrainy w świetle danych empirycznych

Okolo 80% ukraińskich migrantów uciekających przed wojną wybrało Polskę jako miejsce przeprowadzki, ponieważ jest ona dla nich bliska geograficznie, mentalnie, kulturowo i najbardziej zrozumiała w sensie aktywności zawodowej. Więc spośród wszystkich państw świata Polska jest krajem goszczącym największą liczbę migrantów wojennych z Ukrainy. Z danych Straży Granicznej RP wynika, że od 24 lutego 2022 roku polsko-ukraińską granicę przekroczyło ok. 10 mln uchodźców. Warto podkreślić, że 1,5 mln z nich zatrzymało się w Polsce (Zymnin i in., 2023). Z danych Urzędu ds. Cudzoziemców wynika, że na koniec lutego 2023 prawie 1 mln Ukraińców w dalszym ciągu przebywa w Polsce (Domagała-Szymonek, 2023). Według danych Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) z kwietnia 2025 r. w Polsce przebywało około 999,7 tys. ukraińskich uchodźców, którzy opuścili Ukrainę z powodu trwającej wojny.

Więc Ukraińscy uchodźcy nie pasują do typowego portretu uchodźcy: niektóre ich cechy mogą sprzyjać ich integracji, podczas gdy inne, wręcz przeciwnie, mogą ją utrudniać (European Council, 2022). Badanie przeprowadzone przez UNHCR wykazało, że 87% migrantów to kobiety z dziećmi, 65% z nich jest w wieku produkcyjnym od 18. do 59. roku życia. Generalnie pod względem wieku największą grupę migrantów stanowią osoby w wieku od 30 do 39 lat (37%); 26% – od 40 do 49 lat, 19% – od 16 do 29 lat, 11% w wieku 60 lat i więcej; 8% – od 50 do 59 lat. (UNHCR, 2023) (rysunek 1a). Dorośli uchodźcy są dobrze wykształceni, co zwiększa ich potencjał na rynku pracy. Według badań Narodowego Banku Polskiego większość ukraińskich migrantów w Polsce ma wykształcenie wyższe (ponad 50%), 35% to osoby z wykształceniem średnim, a tylko 15% – z podstawowym (Tyraeva, 2022) (rysunek 1b)/

Rysunek 1 (a, b). Sylwetka uchodźcy z Ukrainy

Źródło: opracowanie własne autorki na podstawie (Domagała-Szymonek, 2023; Tyraeva, 2022).

Najliczniej reprezentowane grupy zawodowe wśród respondentów to wysoko wykwalifikowani specjaliści (26%), przedsiębiorcy (20%) oraz wykwalifikowani robotnicy (17%); 14% z nich to kierownicy przedsiębiorstw lub innych jednostek (Центр Разумкова, 2022). Należy podkreślić, że udział specjalistów z wyższym wykształceniem stale rośnie. Przykładem są przedstawiciele takich zawodów, jak adwokat, nauczyciel, farmaceuta, którzy otrzymują nostryfikację swoich dyplomów i znajdują zatrudnienie w swojej specjalności (Регульовані професії в Польщі).

Więc charakteryzując ukraińskich migrantów wojennych, należy podkreślić, że w porównaniu z innymi kategoriami imigrantów, uchodźcy często napotykać pewne przeszkody w integracji z rynkiem pracy kraju przyjmującego. Ze względu na wymuszony charakter migracji i często związane z nią traumatyczne doświadczenia często cierpią na stres psychiczny i niepełnosprawność. Ponieważ nie zdecydowali się na migrację, zazwyczaj nie mieli możliwości przygotowania się do życia w nowym kraju, zwłaszcza poprzez naukę języka. Zazwyczaj przybywają z niewielkim, jeśli w ogóle, przywiązaniem lub związkiem z krajem przyjmującym: zdobyli kwalifikacje w innym systemie edukacji i doświadczenie w pracy w innych warunkach rynku pracy. Ponadto wielu z nich nie jest w stanie przedstawić odpowiedniej dokumentacji potwierdzającej ich poziom wykształcenia lub umiejętności. Uchodźcy często przybywają również w dużych liczebnie grupach i dlatego konkurują ze sobą o zatrudnienie (European Council, 2022).

Zatrudnienie ukraińskich migrantów na polskim rynku pracy

Należy zauważyć, że istotnym elementem adaptacji uchodźców jest zrozumienie przez nich rynku pracy, co wpływa na ich zdolność do poszukiwania zatrudnienia i dostępu do kanałów rekrutacyjnych, nawet jeśli ich kwalifikacje są co najmniej porównywalne z kwalifikacjami ich rodzimych rówieśników. Są oni w wyrażnie niekorzystnej sytuacji, jeśli chodzi o wiedzę na temat rynku pracy i praktyk rekrutacyjnych kraju przyjmującego, a także w zakresie kontaktów, bezpośrednich lub pośrednich z pracodawcami (European Council, 2022).

Badania wskazują, że na początku 2023 roku 65% obywateli Ukrainy w Polsce stanowiły osoby posiadające zatrudnienie, a 24% poszukujące pracy (Наші за кордоном..., 2023). Natomiast z sondażu agencji zatrudnienia Platforma Migracyjna EWL, Studium Europy Wschodniej UW i Fundacji Wspierania Migrantów Na Rynku Pracy EWL wynika, że w 2023 r. 82% dorosłych uchodźców z Ukrainy podjęło w Polsce pracę, przy czym wśród osób w wieku produkcyjnym ten odsetek sięga 84% (Українські біженці за кордоном, 2023). Pod koniec września 2024 r. oficjalnie zarejestrowanych jako pracujących w Polsce było 779,3 tys. obywateli Ukrainy. Jednocześnie ponad 50% obywateli Ukrainy pracujących w Polsce jest zatrudnionych na stanowiskach poniżej swoich kwalifikacji. Odsetek cudzoziemców pracujących w Polsce poniżej kwalifikacji jest wyższy niż średnia w UE (<https://www.salon24.pl/>).

Od 2022 roku obywatele Ukrainy w Polsce najczęściej znajdują zatrudnienie w sektorze hotelarsko-gastronomicznym (29%), usługowym (18%) oraz w opiece nad osobami starszymi i chorymi. Szczególną rolę w zatrudnianiu migrantów odgrywają sieci handlowe, które oprócz samej oferty pracy wspierają uchodźców w nauce języka polskiego, znalezieniu zakwaterowania, organizacji opieki nad dziećmi oraz dojazdu do miejsca pracy. Polskie przedsiębiorstwa oferują także zatrudnienie w branży e-commerce, logistyce, ochronie i usługach porządkowych (Ukraińscy uchodźcy odnaleźli się na polskim rynku pracy, 2023).

Obecnie dostępnych jest ponad 1500 wakatów dla personelu medycznego. Pracodawcy z sektora ochrony zdrowia zapewniają wsparcie językowe i pomagają w adaptacji do zasad funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej w Polsce.

Zgodnie z analizami od 25% do 30% firm w Polsce deklaruje gotowość do zatrudniania obywateli Ukrainy (Робота в Польщі, 2022). Badania Polskiego Instytutu Ekonomicznego pokazują, że otwartość pracodawców zależy w dużej mierze od sektora działalności. Aż 31% przedsiębiorstw przemysłowych, budowlanych i usługowych wykazuje chęć zatrudnienia Ukraińców, podczas gdy w sektorze handlu detalicznego odsetek ten wynosi jedynie 16%. Podobne dane uzyskano w badaniu Randstad/Pollster – 25% firm w Polsce wyraża gotowość zatrudnienia ukraińskich uchodźców, z czego prawie jedna czwarta jest skłonna stworzyć dodatkowe stanowiska, a 10% zaoferować istniejące miejsca pracy.

Największe zainteresowanie zatrudnianiem uchodźców wykazują duże przedsiębiorstwa, w tym firmy z branży gastronomicznej i hotelarskiej, przemysłu oraz budownictwa. Około 60% badanych firm byłoby skłonnych zaoferować stanowiska niewymagające kwalifikacji, głównie w pracy fizycznej, natomiast inne oczekują zatrudnienia wykwalifikowanych pracowników. Co dziesiąta firma deklaruje możliwość zatrudnienia ukraińskich inżynierów i specjalistów z różnych dziedzin. Również firmy z sektora IT, finansów i ubezpieczeń wyrażają gotowość do zatrudniania migrantów z Ukrainy.

Pomimo deklarowanej otwartości proces zatrudnienia uchodźców nie jest wolny od trudności. Przedsiębiorcy wskazują na liczne bariery, z których najważniejszą pozostaje bariera językowa. Podkreśla się, że wiele z tych problemów mogłoby zostać rozwiązanych dzięki współpracy między sektorem prywatnym a administracją publiczną (Wodzicki i in., 2022, s. 32).

Dlaczego Polska jest zainteresowana zatrudnieniem pracowników z Ukrainy oraz aktualne potrzeby rynku pracy w Polsce

Aktualnie rynek pracy w Polsce wykazuje zapotrzebowanie na pracowników w wielu sektorach gospodarki. Eksperci rynku pracy piszą o fazie mocnego niedoboru kadr.

Niedobory pracowników są spowodowane wieloma złożonymi czynnikami.

Jednak do najważniejszych należą:

1. Zmiany w strukturze wiekowej ludności od lat 90. XX wieku, powodujące szybkie starzenie się polskiego społeczeństwa. Tylko w 2021 roku liczba osób w wieku produkcyjnym skurczyła się o ponad 220 tys.
2. Znacząca fala emigracji Polaków do państw członkowskich Unii Europejskiej odnotowywana po roku 2004. Z Polski wyjechało wielu wysoko wykwalifikowanych pracowników (Szpakowska i in., 2016, s. 165).
3. Wpływ wojny w Ukrainie na sytuację w poszczególnych gałęziach polskiej gospodarki. Przedstawiciele przedsiębiorstw budowlanych, transportowych, zajmujących się rynkiem nieruchomości, wskazują na większy odpływ pracowników z ich branż niż napływ rąk do pracy (Wodzicki i in., 2022, s. 32).

W ciągu najbliższych dwóch, trzech lat na polskim rynku będzie brakowało do 1,5 mln pracowników niewykwalifikowanych (Szpakowska i in., 2016). Wyzwania kadrowe dotyczą zarówno braku niewykwalifikowanych pracowników, jak i luk kompetencyjnych w przypadku stanowisk specjalistycznych (Domagała-Szymonek, 2023). Jak donosi polski portal biznesowy (businessinsider.com.pl), dzięki uchodźcom z Ukrainy polski rynek pracy ma obecnie kilkadziesiąt tysięcy dodatkowych pracowników, jednak nie odpowiadają oni obecnym potrzebom polskiego rynku.

Zdaniem ekspertów jednym ze sposobów na rozwiązanie deficytu kadrowego jest pozyskanie pracowników spoza granic Polski. Do tej pory Polska zaoferowała pracę niemal wszystkim uchodźcom w wieku produkcyjnym. To ogromne wysiłki polskich pracodawców, którzy reorganizowali w tym czasie miejsca pracy, prowadzili działania adaptujące je do obowiązujących przepisów BHP w kontekście kobiet oraz współfinansowali zakwaterowanie czy naukę języka (Domagała-Szymonek, 2023). Co więcej, polskie państwo uruchomiło specjalny Program Aktywizacyjny dla Cudzoziemców „Razem Możemy Więcej” na lata 2022–2025. Jego celem jest „aktywizacja zawodowa, integracja i aktywność społeczna cudzoziemców, którzy legalnie przebywają w Polsce, a którzy spotykają się z trudnościami m.in. w znalezieniu zatrudnienia czy barierą językową i integracyjną w społeczeństwie”. Warto również zaznaczyć, że 5 kwietnia 2022 roku Komisja Europejska przedstawiła zalecenia upraszczające procedury uznawania dyplomów i kwalifikacji zawodowych uchodźców, aby umożliwić im pracę zgodną z posiadanym wykształceniem. Ma to kluczowe znaczenie dla takich grup zawodowych jak lekarze, nauczyciele i pedagodzy, którzy mogą odpowiadać na potrzeby migrantów w zakresie usług medycznych i edukacyjnych w ich ojczystym języku (Українські біженці за кордоном, 2022).

Zdaniem prezesa EWL Group A. Korkusa rekordowy poziom aktywizacji zawodowej migrantów to niesamowita szansa dla polskiej gospodarki, zwłaszcza że Polska jest zainteresowana zatrudnieniem pracowników z Ukrainy. Dlatego tak ważne jest, aby kontynuować działania wspierające dalszą integrację ukraińskich obywateli z polskim rynkiem pracy, tym bardziej że nadal trwa konkurencja z krajami Europy Zachodniej o pracowników.

Bariera rozwojowa polskiej gospodarki w postaci niedoboru pracowników oraz wysokie kwalifikacje uchodźców z Ukrainy sprawiają, że Polska jako państwo nie może sobie pozwolić na niepełne wykorzystanie kompetencji Ukraińców. Chociaż, jak podkreśla dyrektor Gi Group (Temp & Perm Holweger), kompetencje i oczekiwania uchodźców, którzy znaleźli się w Polsce, w większości nie pasują do zapotrzebowania firm. Wielu wysoko wykwalifikowanych uchodźców z Ukrainy często pracuje w Polsce poniżej swoich kwalifikacji i na stanowiskach niższych niż te, które zajmowali w Ukrainie. Bardziej szczegółowa analiza zatrudnienia Ukraińców w Polsce wykazała, że 90% uchodźców znalazło pracę poniżej swoich kwalifikacji. Dotyczy to zwłaszcza nauczycieli, informatyków, pracowników biurowych i kierowników.

Wykonując słabo płatne zawody, niepopularne wśród Polaków, uchodźcy nie będą w stanie realizować się zawodowo, a ich poczucie przynależności do polskiego społeczeństwa będzie wyraźnie niższe. Praca poniżej kwalifikacji oznacza również marnowanie kapitału ludzkiego z perspektywy gospodarki (Wodzicki i in., 2022, s. 43).

Szkolenie zawodowe i dostosowanie kompetencji obywateli Ukrainy do realiów polskiego rynku prac

Wpływ migrantów wojennych na polską gospodarkę będzie zależał od dalszych losów wojny oraz polityki polskiego rządu. 8 grudnia 2022 roku Komisja Europejska zatwierdziła nową wersję Programu Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER). Wprowadzane zmiany stanowią odpowiedź na skutki kryzysu wywołanego wojną w Ukrainie. Do najistotniejszych mających na celu wsparcie osób przybywających do Polski z terytorium Ukrainy należy między innymi: rozszerzenie grupy docelowej wsparcia realizowanego w osi I. Rynek pracy otwarty dla wszystkich – oraz rozszerzenie osi III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju – to osoby, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie (PO WER. Nowa wersja unijnego programu).

Działania polskiego rządu za pomocą ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy pozwoliły na szybkie otwarcie rynku pracy; dostęp do szkół i przedszkoli; integrację uchodźców oraz zachęcanie ich do nauki języka polskiego. Nabycie umiejętności potrzebnych na polskim rynku pracy pozwala migrantom wojennym w pełni wykorzystać własny potencjał oraz wzmacniać polską gospodarkę.

Podkreślić należy, że Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych zawiera w definicji prawa do pracy nie tylko jako wolność, ale także „prawo każdego człowieka do uzyskania możliwości zarabiania na życie pracą”. Zdaniem ekspertów firmy doradczej Deloitte w przypadku wypracowania odpowiedniej strategii integracji Ukraińców polscy pracodawcy będą mogli w niedalekiej przyszłości zapewnić miejsca pracy dla wykwalifikowanej kadry ukraińskich uchodźców PKB Polski może wzrosnąć z 0,2% do 3,5% (Wodzicki i in., 2022).

Podamy kilka przykładów dobrych praktyk. W marcu 2022 roku do polskich przedszkoli i szkół trafiło kilkadziesiąt tysięcy ukraińskich dzieci, co spowodowało pil-

na potrzebę zatrudnienia asystentów nauczycieli ze znajomością języka polskiego i ukraińskiego. Szkoły i przedszkola były gotowe zatrudnić asystentki nawet bez wykształcenia pedagogicznego. Wystarczyła podstawowa znajomość języka polskiego i odrobina empatii. Innym przykładem jest aktywność Polskiego Centrum Pomocy Międzynarodowej (PCPM), które uruchomiło program „Cash of Work” dotyczący przygotowania i zatrudniania Ukrainek na stanowiskach asystentek. Dzięki temu programowi zatrudnienie znalazło 850 asystentek. Obecnie, aby podjąć zatrudnienie na stanowisku asystentki szkolnej, trzeba mieć już wykształcenie pedagogiczne oraz znać język ukraiński i polski (Трубенкова, 2022).

Mając na celu wsparcie edukacyjne i integrację ukraińskich migrantów w Polsce, kontynuowana jest realizacja inicjatywy „Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy”, w ramach której oferowane są bezpłatne kursy umożliwiające Ukraińcom naukę języka polskiego i innych języków obcych, opanowanie niezbędnych umiejętności i zdolności obsługi komputera, przygotowanie do zaplanowania własnej kariery w Polsce, zdobycie niezbędnych umiejętności zawodowych.

Oprócz tego organizatorzy projektu zapewniają również szkolenia i adaptację ukraińskich migrantów w formie warsztatów z przedsiębiorczości, seminariów i konsultacji z zakresu pomocy prawnej dla migrantów, webinarów dotyczących wsparcia dla opiekunów, tutorów i trenerów pomagających dzieciom z Ukrainy oraz warsztaty i pomoc psychologiczną dla ukraińskich migrantów. Organizatorzy zapewniają, że migranci z Ukrainy otrzymają pomoc w dostosowaniu swoich umiejętności zawodowych do polskiego rynku pracy (Безкоштовні мовні курси, 2023).

Kolejną inicjatywą na rzecz integracji Ukraińców z polskim rynkiem pracy jest Polsko-Ukraińska Izba Gospodarcza, która w ramach kampanii społecznej „Partnerstwo i Zatrudnienie” rozpoczęła realizację projektu „Podnieść skrzydło. Pomóż sobie i innym – bezpłatne wsparcie dla Ukrainek pracujących w branży medycznej”. Organizatorzy oferują profesjonalną pomoc obywatelom Ukrainy, którzy posiadają wykształcenie medyczne (pielęgniarka, położna, ratownik medyczny) i zamieszkują na terenie RP. Kompleksowe wsparcie dla kobiet z Ukrainy z wykształceniem medycznym w drodze do zatrudnienia na polskim rynku pracy w ochronie zdrowia obejmuje: intensywny kurs polskiego języka medycznego, pomoc w przygotowaniu CV, wsparcie prawne w uzyskaniu prawa do wykonywania zawodu pielęgniarki lub położnej na terenie Polski, wizyty w placówce medycznej w celu zapoznania się z polskim systemem ochrony zdrowia, spotkania z potencjalnymi pracodawcami (Підтримка українок з медичної сфери, 2023). Uczestnicy mogą nie tylko przejść odpowiednie szkolenie, ale również poznać specyfikę polskiego systemu medycznego.

Dzięki programom szkoleniowym i wsparciu ze strony polskich pracodawców obywatele Ukrainy mają możliwość zdobycia nowych kwalifikacji, co pozwoli im na pracę w swoim zawodzie, jak i wzmocnienie rynku pracy, m.in. poprzez podjęcie zatrudnienia w kluczowych z perspektywy polskiej gospodarki sektorach.

Kolejną inicjatywą na rzecz integracji Ukraińców z polskim rynkiem pracy jest Raport z porównania wybranych kwalifikacji z edukacji formalnej funkcjonujących w systemie kształcenia zawodowego w Ukrainie z kwalifikacjami z polskiego systemu szkolnictwa branżowego/zawodowego wpisanymi do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji (2023). Raport został sporządzony na potrzeby realizacji szeroko rozumianych działań mających na celu umożliwienie ukraińskim uczniom kontynuowanie nauki w szkołach branżowych oraz usprawnienie procesu wchodzenia obywateli Ukrainy na polski rynek pracy (Symela & in., 2023).

Wymienione praktyki wskazują, że polskie społeczeństwo robi wiele, by zatrudniać i stwarzać możliwości rozwoju zawodowego dla wykwalifikowanych obywateli Ukrainy. Jednocześnie wyniki badań polskich naukowców pokazują, że pomimo postępującego procesu adaptacji migrantów z Ukrainy do życia w Polsce część z nich wciąż oczekuje pewnego wsparcia ze strony Polski. Migranci przedwojenni wskazują przede wszystkim na łatwiejszą legalizację pobytu, dostęp do służby zdrowia, lepszą obsługę w urzędzie. Jeżeli chodzi o uchodźców, to oczekują głównie pomocy w znalezieniu pracy, organizacji kursów języka polskiego i łatwiejszej legalizacji pobytu. W stosunku do poprzednich rund badania istotnie spada odsetek osób oczekujących organizacji kursów języka polskiego (NBP, 2024).

W związku z tym, że polski rynek pracy nadal jest zainteresowany migrantami ukraińskimi, konieczne jest doskonalenie i wdrażanie strategii ich integracji z gospodarką kraju. Zdaniem autorów raportu Uchodźcy z Ukrainy w Polsce (Wodzicki i in., 2022, s. 98) takie podejście będzie wymagało intensywnej i złożonej współpracy w dwóch głównych wymiarach, wertykalnym (od rządu polskiego przez ministerstwa i inne agendy rządowe po cały szereg interesariuszy niższego szczebla, w tym samych uchodźców i polskie społeczeństwo) i horyzontalnym (między różnymi ministerstwami czy między samorządami a organizacjami pozarządowymi).

Podsumowanie

Warto zaznaczyć kilka konkluzji dotyczących wcześniejszych rozważań:

1. Największa fala migracji w Europie od czasów II wojny światowej rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku wraz z masowym napływem uchodźców z Ukrainy. Zamiast osłabiać jedność europejską, obecność obywateli Ukrainy przyczyniła się do jej wzmocnienia, ukazując solidarność społeczeństw przyjmujących. Kapitał ludzki ukraińskich migrantów – ich kwalifikacje, wykształcenie oraz znajomość języków obcych – czyni ich atrakcyjnymi kandydatami na rynku pracy, co wpłynęło na dostosowanie polityk migracyjnych i legislacji w wielu krajach. W tym sensie należy przywołać badanie przeprowadzone przez Oxford Economics (maj 2022). Analizy wykazują, że jeśli w Polsce pozostanie 650 tys. migrantów z Ukrainy, do 2030 roku siła robocza wzrośnie o dodatkowe 210 tys., a potencjalny PKB – o 1,2% w stosunku do podstawowej prognozy Oxford Economics. Natomiast napływ 1 miliona migrantów zwiększy siłę roboczą o 370 tys. (2,1%), a potencjalny PKB o 2,0% do 2030 roku. W dłuższej perspektywie – do 2050 roku – po-

zytywny wpływ będzie się nadal zwiększał (Wodzicki i in., 2022). Obserwuje się przesunięcie akcentu z doraźnej pomocy humanitarnej na długofalową strategię integracyjną, mającą na celu aktywne włączenie uchodźców do życia społecznego i zawodowego.

2. Polski rynek pracy jest dla uchodźców ukraińskich atrakcyjny. Potwierdzają to dane statystyczne dotyczące struktury i warunków zatrudnienia imigrantów z Ukrainy. Ułatwienie dostępu do rynku pracy i aktywizacja zawodowa uchodźców poprzez aktywne polityki rynku pracy i usunięcie przeszkód w podjęciu zatrudnienia przyczynią się do zwiększenia ich wkładu w polską gospodarkę oraz osiągnięcia przez nich wyższego poziomu życia.
Zaimplementowanie wymienionych działań powinno skutkować: wykorzystaniem pełnego potencjału uchodźców i ich wkładem w polską gospodarkę; łatwiejszą integracją uchodźców w ramach polskiego społeczeństwa i osiągnięciem przez nich wyższego poziomu życia oraz zwiększeniem liczby wysoko wykwalifikowanych specjalistów chętnych do długoterminowego pozostania w Polsce.
3. Proces integracji migrantów oraz dostosowanie kompetencji obywateli Ukrainy do realiów polskiego rynku pracy są dość długie i początkowo trudne. Czynniki zniechęcającymi do udziału w rynku pracy są: bariera językowa, niedopasowanie kwalifikacji i/lub konieczność ich potwierdzania, brak lub trudności w umieszczeniu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Polska jednak realizuje aktywne polityki rynku pracy dla Ukraińców, które obejmują wsparcie w poszukiwaniu pracy, szkolenia i edukację dorosłych oraz kursy językowe.

Przy kryzysie na tak szeroką skalę, jakim jest napływ uchodźców z Ukrainy do Polski, ważne jest podjęcie odpowiednich działań w sposób najefektywniejszy. Na razie Polska przyjęła kompleksowe podejście do integracji obywateli Ukrainy. Najważniejsze z nich to: zapewniono natychmiastowy dostęp do rynku pracy; funkcjonuje szeroki zakres kursów językowych, zawodowych oraz staży; uproszczono procedury uznawania dyplomów i kwalifikacji; pracodawcy otrzymują wsparcie prawne i informacyjne; istnieje rozbudowana sieć programów aktywizacyjnych na wszystkich poziomach; prowadzona jest koordynacja z Unią Europejską oraz wymiana najlepszych praktyk.

Uważamy, że w celu ułatwienia i przyspieszenia adaptacji kompetencji obywateli Ukrainy do realiów polskiego rynku pracy, oprócz już wdrożonych działań, konieczne jest podjęcie szeregu dodatkowych strategicznych kroków:

Po pierwsze, należy wprowadzić system szybkiego uznawania kwalifikacji, który przewiduje uproszczone procedury potwierdzania doświadczenia zawodowego bez konieczności przedstawiania dyplomów, szczególnie w sektorach o wysokim zapotrzebowaniu (budownictwo, opieka, IT), a także stworzenie platformy online do automatycznej oceny kwalifikacji i umiejętności (np. elektroniczne portfolio lub system mikrocertykatów).

Po drugie, warto rozszerzyć system zawodowego przekwalifikowania (reskilling i upskilling), organizując bezpłatne intensywne kursy w branżach, w których polski rynek pracy zmagają się z niedoborem pracowników (logistyka, elektrotechnika, obsługa klienta), a także opracować specjalne programy dla kobiet z dziećmi, umożliwiające naukę w trybie zdalnym lub elastycznym.

Po trzecie, należy rozwijać systemowe wsparcie integracji na poziomie lokalnym, poprzez wzmocnienie roli wojewódzkich i miejskich urzędów pracy, w tym oferowanie doradztwa w języku ukraińskim i rosyjskim, oraz tworzenie lokalnych programów mentoringowych pomiędzy polskimi pracodawcami a ukraińskimi kandydatami.

Po czwarte, wskazane jest integrowanie nauki języka z konkretnymi zawodami, czyli łączenie kursów językowych z technicznym lub branżowym słownictwem, np. dla lekarzy, kierowców czy pracowników produkcji; należy również zapewnić finansowanie dla staży zawodowych ze wsparciem adaptacyjnym.

Ponadto za skuteczny krok w rozwiązaniu wspomnianych problemów uważamy przeprowadzenie aktywnej kampanii informacyjnej, która zwiększyłaby widoczność praw i możliwości poprzez wielojęzyczne portale, aplikacje mobilne i media społecznościowe, a także promowanie historii udanej integracji w celu inspirowania innych.

Realizacja powyższych działań nie tylko poprawi dobrostan obywateli Ukrainy w Polsce, ale także wzmocni polski rynek pracy, zmniejszając niedobory kadrowe i wspierając stabilność społeczną.

Bibliografia

1. Ciszek, P., Florczak, I., Garczyński, W. (2022). *Zatrudnienie obywateli Ukrainy przebywających w Polsce od 24 lutego 2022 roku w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy. Praktyczny poradnik*. Warszawa: Lewiatan. Pobrane z: <https://lewiatan.org/wp-content/uploads/2023/01/>.
2. Deloitte (2022). Raport „Uchodźcy z Ukrainy w Polsce. Wyzwania i potencjał integracji”. Pobrane z: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl-Uchodzczy-z-Ukrainy-wPolsce-Report.pdf>.
3. Dębowska, K., Kłosiewicz-Górecka, U., Szymańska, A., Wejtkenyżewska, A., Zybortowicz, K. (2022). *Ukraińskie firmy w Polsce po wybuchu wojny w 2022 r.* Warszawa: Polski Instytut Ekonomiczny.
4. Domagała-Szymonek, K. (2023). *Bez kobiet nie będzie odbudowy Ukrainy*. Pobrane z: [Bez kobiet nie będzie odbudowy Ukrainy \(puls.hr.pl\)](https://puls.hr.pl/).
5. European Council (2022). Refugee inflow from Ukraine. Pobrane z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine>.
6. GUS (2021). *Rocznik Statystyczny Pracy*. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych. Pobrane z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystycznypracy-2021,7,7.html>.
7. Komunikat komisji (2022). *Wytyczne dotyczące dostępu do rynku pracy, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych w przypadku osób uciekających przed rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie*. Bruksela 4050 final. Pobrane z: <https://rpo.opolskie.pl/>

- wp-content/uploads/2022/06/Wytyczne-dotycz%C4%85ce-napastnicz%C4%85-przeciwko-Ukrainie.pdf.
8. Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine (2023). *Regional intentions report #3. UNHCR Regional Bureau for Europe*. Pobrane z: <https://reliefweb.int/report/poland/liveshold-intentions-and-perspectives-refugees-ukraine-3-february-2023>
 9. Łatkowski, W., Wyszyński, R. (2022). *Polski rynek pracy w obliczu fali uchodźczej z Ukrainy*. Pobrane z : <https://www.obserwatorfinansowy.pl/bez-kategorii/rotator/polski-rynek-pracy-w-obliczu-faliuchodzycznej-z-ukrainy/>.
 10. Lukianova, L. (2023). Ukraińscy migranci wojenni na polskim rynku pracy. Szanse i ograniczenia. *RYNEK PRACY*, nr 4 (187), s. 80–100. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.0900>.
 11. NBP (2024). *Sytuacja życiowa i ekonomiczna migrantów z Ukrainy w Polsce w 2023 roku. Raport z badania ankietowego*. Pobrane z: https://nbp.pl/wp-content/uploads/2024/01/Raport_Imigranci_2023_1-24.pdf.
 12. *Partnerstwo i Zatrudnienie, Polsce zabraknie 1,5 mln pracowników* (2022). Pobrane z: https://biznes.interia.pl/praca/news-polsce-zabraknie-1-5-mln-pracownikow,nId,5766889#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome.
 13. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 PO WER 2014-2020 (2021). Pobrane z: https://power-wupopole.praca.gov.pl/documents/3002035/15087003/PO+WER+2014_2020+z+27.04.2021r.pdf/9d3e7dda-50c8-4b09-9d3f-f6f88dcead41?t=1620212453000.
 14. Szpakowska, J., Buchwald, T., Romanowski, R. (2016). Atrakcyjność polskiego rynku pracy dla obywateli ukrainy – przyczyny, mechanizmy, konsekwencje migracji zarobkowych. *Optimum. Studia Ekonomiczne*, 80(2).
 15. Symela, K., Żurek, M., Sułkowski, T., Religa, J., Sołtysiak, M., Kozieł, E., Oparcik, W., Kupidura, T., Woźniak, I., Tomczyńska, J., Lukianova, L., Petrenko, L., Banit, O., Androszczuk, I. (2023). *RAPORT. Porównanie wybranych kwalifikacji z edukacji formalnej funkcjonujących w systemie kształcenia zawodowego w Ukrainie z kwalifikacjami z polskiego systemu szkolnictwa branżowego/zawodowego wpisanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*, Radom.
 16. Ukraińscy uchodźcy odnaleźli się na polskim rynku pracy (2023). Pobrane z: <https://www.rp.pl/rynek-pracy/art37993771-ukrainscy-uchodzcy-odnalezli-sie-na-polskim-ryнку-pracy>.
 17. Wodzicki, M., Herbiak-Piszczo, E. Pichola, I., Tomera, E., Komada, O. (2022). *Uchodźcy z Ukrainy w Polsce. Wyzwania i potencjał integracji. Raport*. Pobrane z: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl-Uchodzcy-z-Ukrainy-wPolsce-Report.pdf>.
 18. Zymnin, A., Kowalski, M., Bryzek, Sz., Kowcuń, S., Dąbrowska, E., Sytnik, M., Yanovski, Y. (2023). *Raport z badania sondażowego „Uchodźcy wojenni z Ukrainy. Rok w Polsce”*. Pobrane z: https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/02/RAPORT_UCHODZCY_ROK_W_POLSCE_POL_WWW-1.pdf.
 19. *Безкоштовні мовні курси та професійна адаптація*. Pobrane z: <https://uapl.info/bez-koshtovni-movni-kursy-ta-profesijna-adaptatsiia-u-polshchitryvaie-nabir-ukrainskykh-mihrantiv-v-osvitnij-proekt>.
 20. Іванова, К. (2022). *Українці у 2022 році збільшили ринок праці у ЄС на 0,5 – 2% – ЦЕС*. Pobrane z: <https://thepage.ua/ua/news/ukrayinci-v-2022-zbilshili-rinok-praci-v-yes-na-05-2percent-ces>.
 21. *Наші за кордоном: де працюють і скільки отримують українці*. (2023). Pobrane z: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/naszi-za-kordonom>.

22. Підтримка українок з медичної сфери в Польщі. Триває реєстрація на участь у проєкті. (2023). Pobrane z: <https://naszwybir.pl/pidtrymka-medyczok/>.
23. Регульовані професії в Польщі з обов'язковим підтвердженням освіти.(2023). Pobrane z: <https://www.evromed.org.ua/ua/regulovani-profesiyi-v-polshhi-zobov-yazkovim-pidtv- verdzhennyam-osviti/>.
24. Робота в Польщі: скільки фірм готові дати працю біженцям з України, де і яку саме (2022). Pobrane z: <https://www.yavp.pl/uk/novini/robota-v-polshchi-skilki-firm-gotovi-da- ti-pratsyubizhentsyam-z-ukrajini-de-i-yaku-same-19889.html>.
25. Трубенкова, А. (2022). Чи відібрали українські біженці роботу у поляків і як на мільйони нових працівників відреагував польський ринок праці]. Pobrane z: <https://hromadske.ua/posts/chi-vidibrali-ukrayinskibizhenci-robotu-u-polyakiv-i-yak-na-miljoni-no- vih-pracivnikivvidreaguvav-polskij-rinok-praci>.
26. Тураєва, І. (2022). Як змінюються з часом професійні прагнення українців у Польщі? Pobra- ne z: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/influence-of-ukrainians-on-the-polish- labor-market-uk/>.
27. Туча, О., Співак, І., Бондаренко, О., Погарська, О. (2022). Вплив українських мігрантів на економіку країн реципієнтів. Національний банк України]. Pobrane z: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf.
28. Українські біженці за кордоном: адаптація і життя "по-новому" (2023). Pobrane z: <https://careerhub.in.ua/ukrainski-bizhenci-za-kordonom-adapt/>.
29. Чи відібрали українські біженці роботу у поляків і як на мільйони нових працівників відреагував польський ринок праці (2022). Pobrane z: <https://hromadske.ua/posts/chi- vidibrali-ukrayinski-bizhenci-robotu-u-polyakiv-i-yak-namiljoni-novih-pracivnikiv-vidrea- guvav-polskij-rinok-praci>.
30. Центр Разумкова (2022). Насстрої та оцінки українських біженців. Pobrane z: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh- bizhentsiv-lypenserpen-2022p>.
31. Шавранська С. (2022). Куди поїхали та ким працюють українці. складено портрет трудового мігранта. Pobrane z: https://tvoemisto.tv/exclusive/chy_mozhut_ukra- intsi_staty_trudovymy_migrantamy_ta_shcho_mozhe_zrobyty_kraina_shchob_po- vernuty_lyudey_zza_kordonu_138193.html.

prof. dr hab. Larysa Lukianova

Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji